

dzieci. Najprostszą formą takiego kontaktu było zorganizowanie wycieczki dzieci ze szkoły opiekuńczej na Polesie lub odwrotnie. W roku szkolnym 1935/36 w szkołach opiekuńczych zorganizowano 13 wycieczek, w których wzięło udział 399 uczniów. Z Polesia wyruszyło do swoich opiekunów 11 wycieczek z 252 uczestnikami. Ze względu na duże znaczenie dydaktyczne i wychowawcze władze oświatowe popierały taką formę akcji opiekuńczej.

Dużą pomoc w takich sytuacjach oferowały władze oświatowe w obwodzie, w którym szkoła powszechna się mieściła. Inspektor szkolny ofiarował pomoc przy znalezieniu noclegu i zapewniał przewodnictwo.² W takich sytuacjach na grupę gimnazjalistów i nauczycieli w miejscu przesiadki, najczęściej mieście powiatowym, oczekiwał inspektor szkolny, nauczyciele miejscowych szkół i młodzież gimnazjalna. Zapraszano na wspólną kolację, organizowano nocleg. Starano się zorganizować zwiedzanie stolicy powiatu. Organizowano wycieczkę po Pińsku, Prużanie czy Stolnie. Podróż do docelowej szkoły odbywała się najczęściej na furmankach lub rzekami. Przewozem młodzieży zajmowali się zazwyczaj rodzice dzieci poleskich. Kilka furmanek wyruszało z danej wsi po uczestników wycieczki i dowoziło ich na miejsce.

Sam przyjazd uczniów i nauczycieli wzbudzał w okolicy ogromną sensację. Dzieci stały na najwyższym wzniesieniu w okolicy oczekując na gości, a gdy ich tylko dostrzegły, z krzykiem biegnęły do wioski. W szkole lub na placu przed nią organizowano uroczyste powitanie wraz z przygotowaną częścią artystyczną. Jeżeli warunki szkoły powszechnej na to pozwalały, goście nocowali w salach lekcyjnych, w innym wypadku na kwaterach prywatnych.

Wycieczki dzieci poleskich do swoich kolegów i koleżanek ze szkół opiekuńczych musiały odbywać się przy wydatnej pomocy kierownictwa i Komitetu Rodzicielskiego szkoły opiekuńczej. Rodzice dzieci z Polesia nie byli w stanie zapewnić swoim dzieciom takiego luksusu. Szkoła opiekuńcza zbierała środki finansowe, przysyłała je do szkoły na Polesiu, a wychowawca danej klasy czy kierownik szkoły zajmował się organizacją wycieczki.

W roku szkolnym 1936/1937. sytuacja gospodarcza kraju zaczęła ulegać znacznej poprawie. Zaczęła zmniejszać się również potrzeba prowadzenia akcji opiekuńczej. Natężenie akcji zmniejsza się zasadniczo po 1936 roku. Bilans całej akcji opiekuńczej należy ocenić dodatnio. Podkreślić należy jednak jej ogromne znaczenie w wymiarze propagandowym i wychowawczym, a nie w faktycznej pomocy materialnej udzielonej uczniom poleskich szkół powszechnych.

MŁODZI BADACZE KRAJÓW POSTSOWIECKICH WOBEC TRANSFORMACJI SPOŁECZEŃSTW W EUROPEJSKIEJ INTEGRACJI

Zofia Tomczonek

Politechnika Białostocka, Białystok, Polska

W dobie integracji Polski ze Wspólnotą Europejską, jednym z kluczowych problemów jest nawiązanie współpracy z krajami sąsiadującymi, a pozostającymi poza Wspólnotą.

Szczególną rolę odgrywają tu młode elity tych krajów. Przypadnie im bowiem zadanie zapewnienia ciągłości pozytywnego rozwoju społeczeństw, formowania ich zgodnie z tradycjami narodowymi, historią i kulturą własnych narodów.

² W październiku 1936 roku 35 uczennic z gimnazjum żeńskiego w Łodzi wyruszyło na wycieczkę do Kończyc. W Pińsku dziewczętami zaopiekowali się obaj Inspektorowie Szkolni (Bartnicki B., Janiszewski L.) oraz członkowie miejscowego Koła Krajoznawczego. Późna pora roku uniemożliwiła poruszanie się drogą lądową, uczennice musiały więc udać się do szkoły powszechnej w Kończycach drogą wodną. Podczas całej podróży inspektorowie towarzyszyli w wyprawie (K.J., Wycieczka z Łodzi do Kończyc, s.195-197; Strackiewicz P., Dzień radości w Kończycach, s. 197-198 [w:] DUKOSB za 1937

W 2004 roku Polska stała się pełnoprawnym członkiem Wspólnoty Europejskiej. Obecny poziom kontaktów między Polską a sąsiadującymi z nią krajami: Rosją, Ukrainą i Białorusią nie jest zadowalający. Bardzo ważnym zadaniem stało się ułożenie sobie z nimi dobrej sąsiedzkiej współpracy. Stanie się łącznikiem, pomostem między Wschodem a Zachodem. Do realizacji tych koncepcji muszą jednak zaistnieć sprzyjające warunki. Między naszymi narodami narosły od lat negatywne stereotypy. Utrudniają one w sposób niesłychanie istotny przezwycięzenie tego stanu rzeczy. Niemalą winę ponosi tu zły system wzajemnego informowania o sytuacji i wydarzeniach w tych krajach. Media niejednokrotnie przedstawiają kraje byłego ZSRR w sposób jednostronny. Przeciętny obywatel nie ma możliwości weryfikacji przekazywanych mu informacji. Postrzega te kraje nierządkiem w czarnych barwach. Z kolei w krajach byłego ZSRR żywa jest opinia o Polakach jako zdrajcach słowiańszczyzny, niewdzięcznikach nie szanujących pamięci żołnierzy Armii Czerwonej poległych na ziemi polskiej podczas jej wyzwolenia w latach 1944-1945. Zbyt dużo jest między naszymi narodami nieufności, niechęci. Za mało otwartości i woli współpracy.

Wychodząc z założenia, że najlepszą podstawą do wzajemnego zrozumienia i nawiązania przyjaznych stosunków między państwami jest wzajemne poznanie i współpraca, podejmowane są różne inicjatywy.

Jedną z nich były tzw. „Mosty w XXI wiek”. Była to cała seria seminariów naukowych przeprowadzonych w latach 2000-2004. Głównym celem zorganizowanych seminariów naukowych był problem zbliżenia sąsiedzkich narodów Polski, Rosji i krajów bałtyckich. Były to spotkania młodych badaczy i polityków z tych krajów. Seminarium odbyły się na terenie Polski: w Warszawie i Białymstoku oraz głównie w Sankt Petersburgu.

Jednym z inicjatorów tej współpracy naukowej był Międzynarodowy Instytut Wschodnio-Europejski w Sankt Petersburgu. Idea odbycia szeregu seminariów spotkała się z przychylnym przyjęciem Sankt Petersburskiej Grupy Młodych Polityków i Uczonych zrzeszonych w tak zwanej: „Dyplomacji Młodych” przy Administracji Sankt Petersburga. Była to grupa młodych polityków i politologów miasta reprezentująca nową warstwę odradzającej się elity rosyjskiej.

Ze strony polskiej wsparcia inicjatywie udzieliłi badacze Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie oraz inne uczelnie i instytucje Polski, Rosji, Litwy, Łotwy, Estonii.

W ciągu kilku lat odbywały się spotkania seminaryjne młodych badaczy. Każde seminarium miało swój temat wiodący. Uczestniczący w nich młodzi badacze przedstawiali swoje wyniki badań na określone tematy. Materiały z seminariów ukazały się w formie książkowej.

Pierwsze seminarium odbyło się w Warszawie w maju 2001 roku. Tematem wiodącym było: „Przywództwo polityczne w epoce postkomunistycznej a kształtowanie nowych elit. Rosja-Polska: analiza porównawcza”.

Polska i Rosja są dla siebie ważnymi partnerami we współczesnym świecie. Zmieniające się stale stosunki dwustronne stwarzają duże możliwości badawcze. Wśród dyskutowanych tematów warto wymienić:

- znaczenie przywództwa politycznego w okresie przejściowym. „Merytokracja – władza godnych”;
- elita i kontrolita w epoce komunistycznej i postkomunistycznej;
- problem reintegracji działaczy politycznych epoki komunistycznej w nowych warunkach społecznych;
- opinia społeczna, grupy interesów, demokratyczne reguły gry i fenomen „nowej lewicy”;
- sposoby naboru i wychowywania nowych elit w Rosji i w Polsce.

Wśród zapadłych konkluzji warto wymienić to, że młode elity obu krajów winny zapewnić ciągłość pozytywnego rozwoju społeczeństw, zgodnie z ich tradycjami naro-

dowymi, historią i kulturą. Ważnym stwierdzeniem było podkreślenie, że młode elity Rosji i Polski opowiadają się za współpracą i integracją z elitami Wspólnoty Europejskiej.

Hasłem drugiego seminarium zorganizowanego w dniach 9-10 listopada 2001 roku w Sankt Petersburgu było: „Rosja i Polska. Most w XXI wiek”. Współorganizatorami seminarium, obok wymienionych uprzednio instytucji, były również: Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Sankt Petersburgu i Konsulat Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w tymże mieście. Wśród referowanych podczas seminarium tematów warto wymienić:

- wpływ międzynarodowych organizacji na wzajemne stosunki Polski i Rosji w sferze bezpieczeństwa;

- dynamikę rosyjsko-polskich stosunków od „ochłodzenia” do „ocieplenia”;
- polsko-rosyjską współpracę polityczno-wojskową na tle aktualnej polityki Unii Europejskiej wobec Rosji w obszarze bezpieczeństwa;

- Polska na drodze do Unii Europejskiej: widziana oczami Rosjan;
- znaczenie obwodu Kaliningradzkiego dla przyszłości stosunków polsko-rosyjskich w kontekście rozszerzenia Unii Europejskiej i rozwoju współpracy w obszarze Morza Bałtyckiego^{vi}. Materiały seminarium zostały opublikowane w Sankt Petersburgu.

Trzecie seminarium młodych badaczy zorganizowano w dniach 13-14 maja 2002 roku w Białymstoku. Organizatorami spotkania byli między innymi: Wydział Zarządzania Politechniki Białostockiej, a także Zarząd Miasta Białegostoku. Tematami seminarium były głównie problemy gospodarcze Polski i Rosji w szerokim kontekście uwarunkowań międzynarodowych. Prezentowaną na seminarium problematykę można podzielić na cztery grupy tematyczne:

- problemy okresu przejściowego i stosunki ekonomiczne Polski i Rosji;

- wstąpienie Polski do Unii Europejskiej oraz wpływ tego wydarzenia na stosunki ekonomiczne z Rosją;

- ekonomiczne aspekty stosunków polsko-rosyjskich;

- perspektywy regionalnej i przygranicznej współpracy ekonomicznej Polski i Rosji.

Podczas seminarium zwracano szczególną wagę na szanse i zagrożenia w stosunkach Polski z Rosją w perspektywie integracji Polski z Unią Europejską. Wiele uwagi poświęcono obwodowi Kaliningradzkiemu oraz roli jaką może on odegrać w przyszłości. Całość materiałów zawarta w 21 referatach została opublikowana^{vii}.

Kolejne, czwarte już seminarium, odbyło się w dniach 6-7 czerwca 2002 roku w Sankt Petersburgu. Tematem jego była: „Rosja i Litwa. Most w XXI wiek”. Współorganizatorami, obok Uczelni Petersburskiej, byli: Konsulat Generalny Republiki Litewskiej w Sankt Petersburgu, Uniwersytet Wileński w Wilnie, Uniwersytet Szajlajskij. Seminarium odbyło się z udziałem Ministra Spraw Zagranicznych Litwy oraz Vice-gubernatorem Sankt Petersburga. Głównym celem spotkania było przedyskutowanie aktualnych stosunków dwustronnych między Republiką Litwy i Federacją Rosyjską. Seminarium odbyło się w rocznicę koronacji Wielkiego Księcia Mendoga. Dzień ten obchodzony jest jako Dzień Państwa Litewskiego.

W związku z perspektywą wejścia Litwy do Unii Europejskiej zastanawiano się nad wzajemnymi relacjami. Wiek XXI wymusza nowe podejście do polityki. Rodzi się nowa jakość w stosunkach litewsko-rosyjskich. Pośród wygłaszanych referatów warto wymienić:

- rozwój rosyjsko-litewskich stosunków ekonomicznych;

- Kaliningradzki trójkąt: Rosja, Polska, Litwa w perspektywie rozszerzenia Unii Europejskiej;

- stosunki Rosji z krajami bałtyckimi w kontekście euroatlantyckim. Nowe problemy, stare stereotypy.

Wszystkie wygłoszone na seminarium wystąpienia i referaty zostały opublikowane^{viii} i wydane w Sankt Petersburgu.

W 2002 roku odbyło się jeszcze jedno seminarium. Tematem jego była: „Rosja – kraje bałtyckie – Polska: Most w XXI wiek. Forum młodych badaczy Łotwy, Litwy, Polski, Rosji i Estonii”. W dniach 29-30 listopada 2002 roku w Sankt Petersburgu młodzi badacze i politycy z tych krajów obradowali nad problemami dotyczącymi historii, dnia dzisiejszego oraz przyszłości swoich narodów. Spośród wygłaszanych referatów warto wymienić kilka:

- Rosjanie i Łotysze – „przekleci przyjaciele”;
- dialog kultur a nauczanie języka rosyjskiego;
- „Mała Litwa” – historyczny mit czy polityczna rzeczywistość?;
- Polka, Rosja, Wspólnota Europejska – możliwości i wzywania;
- Łotwa – problemy etniczne;
- Polska – Rosja: katolicyzm – odwieczny konflikt;
- Białoruś i Ukraina – między Rosją i Europą.

Temat seminarium nie został wybrany przypadkowo. Życie pokazuje bowiem, że wzajemne stosunki między narodami Rosji, Polski, krajów bałtyckich bardzo często warunkowane są tragiczną przeszłością. Historyczna przeszłość bardzo często określa logikę działań i stosunków międzyludzkich. Zajęcie się tą problematyką na forum pozwoliło niewątpliwie lepiej poznać i zrozumieć pewne problemy, a także wypracować metody przezwycięzania tych negatywnych postaw.

Ze względu na miejsce, w którym wygłaszane były referaty, omówię szerzej wystąpienie pt. „Białoruś i Ukraina – między Rosją a Europą” autorstwa Wojciecha Konończuka z Uniwersytetu Warszawskiego.

Autor rozpoczyna swoje rozważania od upadku ZSRR i powołania do życia jakościowo nowej struktury – Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP). Zrodziła się ona dnia 8 grudnia 1991 roku na spotkaniu przywódców Rosji, Białorusi i Ukrainy, podczas którego przyjęto porozumienie o utworzeniu WNP. Ogłoszono wówczas, że ZSRR „jako podmiot prawa międzynarodowego i byt geopolityczny przestał istnieć”. Tę słowiańską trójkę nazwano „słowiański trójkąt”. Dołączyły do niej republiki Azji Centralnej oraz Mołdawia, Armenia i Azerbejdżan. Gruzja zgłosiła swój akces dopiero w 1993 roku. Wspólnota ta miała ewoluować w kierunku modelu integracyjnego na wzór Unii Europejskiej. Miała być forum współpracy państw postradzieckich. Głównie chodziło o współpracę gospodarczą. Trzy państwa nadbałtyckie, byłe republiki ZSRR, w skład Wspólnoty nie weszły.

Integracja rozumiana w ten sposób stała się jednak niemożliwa. Wspólnota Niepodległych Państw była bowiem strukturą niespójną, o sprzecznych interesach jej członków. Brak było celu, do którego miałyby zmierzać i jedności w działaniach.

Rosja zajmowała w niej dominującą pozycję. Nie był to więc związek równoprawnych państw. Najbardziej zintegrowanymi strukturami na terytorium Wspólnoty Niepodległych Państw były: Rosja i Białoruś. Białoruś oczekiwała głównie związków ekonomicznych z Rosją. Początek integracji tych państw sięga kwietnia 1996 roku, kiedy to podpisano porozumienie o stowarzyszeniu. W 1997 roku powołano zaś Związek Białorusi i Rosji, a także wspólne struktury, takie jak: Zgromadzenie Parlamentarne, czy Rada Międzynarodowa. Niewiele jednak, píše autor, z tego wynikało. Gospodarka Białorusi jest bowiem w dużej mierze zacfana, a w Rosji niechętnie przyjmuje się konieczność jej dotowania. Jednakże faktem jest, że zbliżenie Rosji i Białorusi, spośród wszystkich byłych republik ZSRR, jest najbardziej zaawansowane.

Moskwa od początku traktowała Wspólnotę jako obszar neutralnych wpływów. Określano ją tam mianem „bliskiej zagranicy”. Na Białorusi były szczególnie silne wpływy Rosji. Białorusini w dużej mierze mają słabe poczucie odrębności narodowej, natomiast silne poczucie bliskości

культурowej, językowej, religijnej, z Rosją. Podobnie jest również z przeszłością historyczną. Głównym zadaniem prezydentury Aleksandra Łukaszenki było zbliżenie Białorusi do Rosji. Za prezydentury Borysa Jelcyna dominującym aspektem była idea zbliżenia. Prezydent Władimir Putin odrzucił ideę pełnego uprawnienia stron w przyszłym związku państw. Była to idea, którą chciał realizować Łukaszenko. Określono, że zjednoczenie winno się odbywać w ramach jednego państwa. Oznacza to, że Białoruś stanie się częścią Rosji. Na Białorusi, jak dotychczas, nie ma alternatywy dla współpracy z Rosją. Kraj ma słabą ekonomikę, funkcjonuje w dużej mierze dzięki rosyjskiej pomocy. Rosja to główny partner handlowy Białorusi. W 2001 roku na Rosję przypadało 53% eksportu i 65% importu białoruskiego^{xii}. Współpracy z Rosją nie można niczym zastąpić, w dającej się przewidzieć przyszłości. Autor stawia wiele pytań, na przykład o to, w jakim kierunku będzie zmierzać Białoruś? Jego zdaniem będzie to niewątpliwie związek i dobre sąsiedztwo z Rosją.

Zorganizowane seminaria umożliwiły młodym badaczom wielu krajów wzajemne poznanie się, wymianę myśli, poglądów i wniosków badawczych. Podczas spotkań szczególną wagę zwracano na rozwój stosunków gospodarczych, politycznych i kulturalnych. Uczestnikami seminariów byli w głównej mierze młodzi badacze, reprezentanci nowej odradzającej się elity swoich krajów. To od nich w dużej mierze będzie zależała polityka jaką będą prowadziły ich macierzyste kraje i droga, którą będą kroczyć. Podczas tych naukowych spotkań starano się, aby seminaria wzbogacały wiedzę ogólną ich uczestników, a także, poprzez wzajemne poznanie, pozwoliły przezwyciężyć negatywne stereotypy istniejące w świadomości społeczeństw ich narodów.

СТУДЭНТЫ ПОЛЬШЧЫ І БЕЛАРУСІ: УЯЎЛЕННІ АБ КАШТОЎНАСЦЯХ

Грыбаў Г.М.

Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт, г. Брэст, Беларусь

Беларусь і Польшча – гэта краіны-суседзі, якія маюць шмат агульнага ў гісторыі і сучаснасці. Сення лічыцца, што па Бугу, які іх падзяляе, праходзіць мяжа паміж усходняй і заходняй цывілізацыямі. Рэспубліка Польшча – частка Еўрапейскай супольнасці. Рэспубліка Беларусь шукае свой інтэграцыйны вектар на Усходзе. Наша дзяржава і яе заходняя суседка перажываюць складаны працэс сістэмнай трансфармацыі ўсіх сфер жыцця грамадства, які пачаўся пасля распаду СССР і сацыялістычнага лагера. Абе дзве краіны належаць да ліку так званых "постсацыялістычных" альбо "транзітных" дзяржаў, у якіх працягваецца працэс істотнага змянення каштоўнасцей і свядомасці грамадзян, асабліва моладзі. Фарміруецца пакаленне беларусаў і палякаў, для якіх практычна ўсе свядомае жыццё прайшло ў новых сацыяльна-эканамічных і ідэалагічных умовах. Вывучэнне светапогляду гэтага пакалення – вельмі цікавая і сучасная навуковая праблема. Кафедра філасофіі і культуралогіі БДТУ і кафедра дзяржаўнага кіравання сацыяльнай сферай АК пры Прэзідэнце РБ пры падтрымцы польскіх калег правялі параўнальнае сацыялагічнае даследаванне каштоўнасцей і свядомасці беларускага і польскага студэнцтва. Па выбарцы было апытана 1267 рэспандэнтаў у ВНУ ўсіх абласных гарадоў Беларусі і 1116 студэнтаў Беластока, Познані і Чанстахова. Беларускія і польскія маладыя людзі адказвалі на пытанні ідэнтычнага па зместу анкеты.